

Születési kiváltság-e kommunistázni?

Bátyák és fiúk

Így, kormányzati félidőben az összegzések idejét éljük. Mint ahogy *Knézy Jenő* is mindig összefoglalja az első negyvenöt perc történetét, mielőtt a szünetre visszaadná a szót a stúdiónak, ezekben a hetekben is sok hivatásos és önjelölt politikai kommentátor von mérleget, s ereszt meg változatos jóslatokat a második játékrészre nézve. Az ellenzéki színezetű elemzések legszembe-tűnőbb vonása a zavar: mivel a gazdaság a három választási ciklus legjobb „első félidejét” produkálta, a kormányerők pedig a korábbiakkal összehasonlítva a legkevesebb támogatót és rokon-szenvezőt veszítették a választók köréből, a kritikákat elsősorban szimbolikus politikai terepeken kell megfogalmazniuk. Ehhez minden eddiginél nagyobb apparátust mozgósítanak, a támadásokat pedig még a nyolc évvel ezelőtti baloldali egységfronthoz képest is gondosabban összehangolják – az egyik legmilitánsabb atamán, *Eörsi István* mégis keserűen állapítja meg a Népszabadságban: „Nem voltunk elég tehetségesek, nem bírtuk szusszal, és ezért még mindig vigyorog rajtunk a Fidesz közeli tolvaj, csaló, pókhendi banda.”

Azt most hagyjuk, hogy egy „politikai író” az ezredvégen miként írhat az ötvenes évek modorában, s miért tűr meg az ellenzék a saját fedélzetén egy olyan balasztot, amely valamiféle ködös harmadikutasság nevében még mindig megkérdőjelezi a kapitalizmus létjogosultságát. Ez az önmagát túlélte szemlélet addig „belefért” a képbe, amíg a hazai politikai erőter háromszortatúságát segített igazolni – most azonban, hogy a választók inkább a világos kétszortatúság mellett látszanak dönteni, a baloldalnak is egyre kínosabb. *Eörsi* programajánlata – amelynek lényege némiképp leegyszerűsítve így foglalható össze, hogy a balliberálisok legyenek a szocialisták kigazdái – annyiban persze megegyezik elvárataival, hogy „*Orbán Viktor*nak mennie kell”, de ezenfelül aztán nincsen különösebb ötletük. Orbánnak azért kell mennie, hogy megürüljön a hely, amit jelenleg betölt – az érdemi alternatívát pedig újfent az elvtársai által annyiszor félreállított, megalázott (ám nem éppen „újgenerációs”) *Vitányi Ivántól* remélik.

A politikai párharc a polgári kabinet jóvoltából kétségkívül nem úgy zajlik, mint közel tíz éven át megszokhattuk. Úgy is lehetne fogalmazni: a rendszerváltozás óta először nem (csak) bal-

DOROSZ KÁROLY RAJZA

oldali forgatókönyv szerint folyik a küzdelem. Talán e ténynek az észleléséből eredeztethető az a nemzedéki vita is, amely nemrégiben a Magyar Hírlap hasábjain *Gerő András* és *Seres László* között kibontakozott. *Gerő* egy érettségi találkozó kapcsán sajnálkozik az úgynevezett nagy generáció (a '68-as eresztes) sanyarú életsorsa fölött, míg *Seres* összekapcsolja a generációs mítoszt egy kreált szenvedéstörténettel. Metsző logikával bizonyítja: e generáció képviselői „*Orbán Viktor*ban nem a tetteit, hanem az életkorát tartják a legnagyobb problémának”. E polémia itt kapcsolódik a baloldali politikai zavarához – egy újabb terep, ahol az *Eörsi* által meghirdetett (a semmiről sem tehető *Ady Endrével* legitimálni próbált) programos Orbán-gyűlölet természetéről adalékokat kaphatunk.

Szeretném leszögezni: életkorban *Sereshez* (meg *Orbánhoz*), és nem *Gerőhöz* állok közelebb, így nem vagyok elfogulatlan a kérdésben – következtetéseim azonban nem feltétlenül ugyanazok. *Seres* kissé sarkosan úgy fogalmaz: „*Gerő* negyvenes-ötvenes nemzedéke az, amelyet hol tévesen a rendszerváltozás nemzedékének, hol hazug módon a Nagy Generációnak szokás aposztrofálni, még valami hasonló című film is készült róluk felesleges módon.” Sajnálatra viszont nem érdemesek, hiszen „egyszerű biológiai és társadalomszervezési okokból következően ezek a csávók ülnek ma minden lény-

ges poszton”, miközben „az utánuk következő Fidesz-generáció (...) szemmel láthatóan vért izzad a stafétabotokért”. *Seres* szerint ezek a „csávók” nem érdemlik meg kitüntetett helyzetüket (például *Eörsi* megtépzott korosztályával szemben sem), hiszen a puha diktatúrában „kiadós intézményi hosszúmeneteléssel szépen fenntartották a konformista állapotokat”: nagyjából huszonötven tettek közülük valamit a rendszerváltozásért – annyian, mint a Fidesz-generációból. „Nevethetnénk őket '68-as generációnak is, ha 1968 bármit jelentett volna ebben az országban azonkívül, hogy egyeseknek hosszú volt a hajuk, magnóra vették a Tánczenei koktélt, később szabad szerelem címén kollektivizálták az intézményekben fellelhető értelmiségi nőket.”

Lesújtó vélemény, sőt igazságtalan (a társadalmi változásokért más korokban sem tettek többen „forradalmi” módon, mint húszan-huszonötven – igaz, széles társadalmi felhatalmazással –, kivéve persze a példátlan csodát, '56-ot). *Gerő* nevében is kikerénem magamnak (nyilván ő ki is kéri), ha kínos párhuzamként nem épp a napokban zajlott volna a „plagizált” szárszói találkozó *Farkas-házy Tivadar* tényérnyi kertjében, ahol a házigazda köszöntőbeszédet is mondott. Tréfásat. Legalábbis derült rajta a balliberális elit (igaz, nekik a „jobboldali”) *Szabó Iván* humora is szórakoztató. *Farkasházy*, a főntebb szapult „hatvannyolca-

sok” jelese, a Demokratikus Charta egyik atyja (megosztva a mostani programalkotó *Vitányi*-val) a saját bevallása alapján is egy óra alatt hevenyészett szövegében – állatorvosi lóként – minden tünetét produkálja annak, amiről *Seres* beszél. Mondandóját a Fidesz-generációhoz intézi, visszatérő refrénje: „Akkor mért kommunistázol?” Hosszan sorolja, milyen sanyarú sorsuk volt a létező kommunizmusban – épp ezért csak nekik van joguk kommunistázni, míg akik legfeljebb „hírből” ismerik a hétköznapi szocializmust, azoknak nincs. (Ilyen alapon persze nácizni sem lenne joga, csupán az „auschwitz generációnak” – amit ugye *Farkasházy* sohasem vetne fel.)

Az ahá-élményre épülő poénok szárszói sikere *Seres* látszik alátámasztani: „A mai napig bátor dologként könyvelik el, ha egy rádiókabarében név szerint cikiznek politikusokat.” Így aztán a „Te miért kommunistázol?” kérdésénél érdekesebb, kik teszik fel ezt a kérdést. „Ők azok, akik – ha veled van bajuk – felhívják a (szintén a korosztályukhoz tartozó) főnöködet, és a fejed fölött kitérgetik eddigi teljesítményedet, munkahelyi pozíciódat. (...) Az őket érő legkisebb kritikáról feltételezik, hogy valójában le akarjuk dönteni trónjukról.”

Miközben a félidős kormánykritikákat olvassuk, ne feledjük e sorokat sem. Az SZDSZ-es „nagy generáció” sokáig ifjúsági tagozataként tekintett a Fideszre, a bölcs báty szerepét osztva magára. Orbánék a stafétabotot úgy csempészték ki a mai ötvenesek kezéből, hogy azok meg sem kaphatták azt *Antalléktól*, *Borosséktól*, *Hornéktól*. Ez a tény pszichésen nemcsak a liberális átokfutást, de szegről-végről még a talányos Békejobb-kísérletet is magyarázza. Miközben a „hatvannyolcasok” minden pozíciót birtokolnak, a kormányzatit nem. Ez feszültségeket okoz, és a „programozott gyűlölet” titkos forrása is lehet. *Seres* persze szélmalomharcot folytat, noha nem *Farkasházy* fújja a passzátszelet. Amikor politikai harcról, netán történelmi méltányosságról beszélünk, mégsem hagyhatók figyelmen kívül a nemzedéki szempontok. A tiszta, kétszortatú demokratikus erőter, a valódi politikai váltógazdálkodás mellett épp a képlet letisztultsága szól: végre elvek és számok kérhető pártprogramok, s ne generációk feszüljenek egymáshoz.

CSONTOS JÁNOS